

Реалізація нових підходів до навчального процесу забезпечує єдність традиційних й інноваційних технологій на навчальних заняттях у вищій школі. Процес професійного становлення буде успішним, якщо забезпечити для кожного студента волю вибору ним навчальних ролей і створення ситуації успіху. Ефективність багато в чому залежить від систематичності й цілеспрямованості моніторингу навчальних досягнень студентів, своєчасної й об'єктивної оцінки й самооцінки результатів їхнього професійного росту.

Таким чином, чіткий професіографічний опис особистості сучасного вчителя, що сьогодні покликаний вирішувати проблеми одержання якісної освіти й підготовки молоді до життя в сучасному суспільстві, забезпечення у вищій школі необхідних умов для реалізації моделі у вузівській практиці створюють можливість підготовки конкурентноздатних педагогічних кадрів і модернізування роботи вищої педагогічної школи відповідно до міжнародних стандартів.

Література

1. Краевский В.В. Общие основы педагогики. – М., 2003.
2. Солодова Г. Профессиональное самоопределение студентов в контексте изменяющегося социума // Педагогика, 2007. – № 4.

І.А.Кравцова, Л.В.Бурман

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Сегодня невозможно воспитать полноценное поколение, способное построить гуманное общество, без усвоения детьми норм моральной культуры. При формировании первооснов моральной культуры младших школьников необходимо делать акцент на украинских национальных традициях уважения к старшим и милосердия. Эти традиции пробуждают чувства национальной гордости, доброжелательности, толерантности.

Nowadays, it's impossible to adequately bring up. The generation able to build a humanistic society without children bearing of the norms of moral culture. Teaching be based on Ukrainian national traditions of respect of old people. There traditions bring up the sense of national dignity tolerance.

Гуманізація школи передбачає зміну пріоритетів у вихованні, вивчення рідної мови, знання дитини про свій народ, про саму себе, взаємозв'язок людини з природою; це вміння самоорганізації та саморегуляції, ціннісні орієнтації стосовно різних форм спілкування людини з людиною і природою, турбота про здоров'я та емоційне благополуччя дітей. Вона потребує методологічно правильного і методично вмотивованого співвідношення між етнічним, загальнонаціональним і загальнолюдським компонентами.

Але процес гуманізації школи ускладнюється переходом суспільства до нових економічних відносин, дестабілізацією життя, зростанням злочинності, невиконанням законів та ін. Отже, є гостра необхідність у таких педагогічних засобах, які б могли протистояти негативному впливу на дитину.

Гуманізація початкової школи сприяє формуванню у дітей гуманістичного мислення, розуміння сенсу життя людини, яка за будь-яких умов має бути самоцінною.

Питання морального виховання ще ніколи не поставало у нашому суспільстві так гостро, як нині.

Моральні засади особистості формуються у ранньому дитинстві. Перші елементарні уявлення про те, що добре, а що погано, діти отримують ще до школи, вдома, в сім'ї і в дитячому садку.

Використання моральних зв'язків художньої літератури, інсценізацій, практичних вправлянь, колективно-творчих справ, урахування потреби молодшого школяра в емоційній насиченості подій, ігрових ситуаціях допомагає учням побачити практичну значущість моральних знань, умінь і навичок у щоденному житті.

Свого часу В.Сухомлинський стверджував, що одних лише знань недостатньо для того, щоб вони керували поведінкою людини. Знання повинні проходити через емоційну сферу, тобто переживатися. Дитинство повинно стати школою виховання емоційної культури учнів, емоційної тонкості, чуйності, культури стосунків між людьми. М.Добролюбов зазначав: "Переконання і знання тільки тоді можна вважати істинними, якщо вони проникли всередину людини, злилися з її почуттями".

"Під моральними почуттями треба розуміти таке емоційне ставлення до поведінки інших людей і до своєї власної, яке

відображає суспільну мораль, моральні традиції, реальне ставлення людей одне до одного". У моральних почуттях виражене переживання людини щодо вчинків і дій, які регулюються нормами моралі. Тільки тоді, коли знання стануть емоційно відображеними, вони перетворяться у реальне спонукання до діяльності, у мотиви вчинків. Потрібно не тільки викликати в особистості почуття, а й підтримувати їх, щоб вони перейшли у внутрішній план, перетворилися в риси характеру. Учителю необхідно подбати про створення умов для виникнення тієї почуттєвої основи, яка необхідна для справжнього співпереживання іншій людині, розуміння її проблем, прагнення надавати допомогу, виявляти співчуття.

В.Сухомлинський звертався до молодих педагогів: "Наша місія – готувати людину до життя в суспільстві, в колективі, серед людей, а суспільне життя – це нескінченна різноманітність доторкань людини до людини, серця до серця, почуття до почуття... Незмірно важче, ніж навчити читати й писати, розуміти закони електричного струму і таємниці будови мікрочастинок, – незмірно важче навчити юного громадянина відчувати поряд себе людину з її багатогранними потребами, відчувати нескінченну різноманітність станів людської душі – радість і горе, мудре натхнення творчості і сум, потребу в допомозі і співчуття. Учїться читати людську душу... Учїться брати близько до серця чужі радощі й тривоги. Продовжуйте себе в своїх вихованцях найбагороднішою людською потребою – потребою в людині. Нехай людина буде для вашого вихованця дорожчою за всі цінності світу" [4, с. 404].

Молодший шкільний вік – важливий етап формування в дитини ставлення до навчальної діяльності як відповідальної суспільно значущої праці. Протягом цього періоду дитина оволодіває значним обсягом знань, умінь і навичок, збагачується її досвід соціальної поведінки, формуються перші, відносно стійкі ціннісні орієнтації, відбувається розвиток вищих почуттів – моральних, інтелектуальних, естетичних [3, с. 33]. У молодшому шкільному віці закладаються основи особистості дитини, визначаються її моральні уявлення. Основною особливістю розвитку особистості в молодшому шкільному віці є зміна її соціальної позиції: дитина приступає до систематичного навчання,

стає членом шкільного і класного колективів. Змінюються стосунки з дорослими, головним авторитетом стає вчитель. Завдання дорослих щодо молодшого школяра в цей період полягає в тому, щоб сформувавши в нього позицію учня, підвести його до розуміння нових обов'язків [1, с. 137].

Прихід до школи істотно змінює стиль життя, зміст і організацію діяльності дитини. Нова роль учня, нова навчальна діяльність, щоденні навчальні обов'язки – усе це пов'язане з певними правилами, нормами, якими необхідно керуватися, щоб відповідати уявленню про “школяра”, “учня”. У навчальній та пізнавальній діяльності учні знайомляться з цими правилами, вчать діяти відповідно до них. Певна моральна норма ніби “спаюється” з конкретною ситуацією. Дитина часто “піднімається” до узагальнень про моральні норми як орієнтири гідної поведінки, гідних стосунків з людьми. Таке узагальнення – одна з необхідних ланок морального розвитку.

Процес морального формування особистості поєднує в собі розвиток моральної свідомості, моральних почуттів і моральної поведінки.

Моральна поведінка молодшого школяра формується поступово, з набуттям досвіду. На думку психологів, формування моральної поведінки відбувається в такій послідовності: життєва ситуація – морально-чуттєве переживання – моральне осмислення ситуації і мотивів поведінки – моральний вибір учинку – вольовий стимул – моральний учинок – моральна спрямованість поведінки – моральна якість. І сформувавши поведінку особистості – насамперед означає виховати її волю.

Спеціально підібрані форми діяльності (психолого-педагогічний тренінг, сюжетно-рольові, ділові ігри, ігри-мандрівки та ін.), запровадження системи учнівського самоврядування надають можливості для виявлення ініціативи та активності молодших школярів, роблять їхнє життя насиченим, цікавим, різноманітним і творчим. Водночас це виробить у дітей свідоме ставлення до моральної норми, сприятиме злиттю знань і дії.

Нині неможливо виховати повноцінне покоління, здатне побудувати гуманне суспільство, без засвоєння дітьми норм моральної культури. При формуванні першооснов моральної

культури молодших школярів необхідно робити акцент на українських національних традиціях поваги до старших і милосердя. Ці традиції пробуджують почуття національної гідності, доброзичливості, толерантності. Умовами формування першооснов моральної культури молодших школярів можна вважати:

- прилучення учнів (у доступних їм з огляду на вікові особливості формах) до духовного життя народу через його мову і культуру;
- прилучення молодших школярів до різноманітної художньо-естетичної діяльності, що ґрунтується на знаннях історії та побуту українського народу;
- підпорядкування діяльності вихованців морально ціннісним орієнтаціям національного менталітету українців: бути щедрим, розуміти інших, співчувати людям.

Робота щодо формування моральної культури молодших школярів, яка ґрунтується на традиціях поваги до старших, милосердя, має бути побудована з урахуванням принципу культуровідповідності виховання. Сучасне трактування цього принципу передбачає, що виховання базується на загальнолюдських принципах культури і становлення її відбувається відповідно до цінностей культури свого народу.

Одним із завдань при формуванні першооснов моральної культури є виявлення механізму впливу таких традицій, як повага до старших і милосердя на становлення і розвиток першооснов моральної культури. Такий вплив відбувається у процесі формування ціннісного ставлення до людини на основі потреби і спілкуванні. Моральну діяльність викликають моральні потреби, проте і розвиток моральних потреб, у свою чергу, зумовлений закономірностями моральної діяльності. Спілкування потребує різноманітних форм регуляції, серед яких чи не найважливішою є мораль. Моральні норми регуляції спілкування, що виникли на основі суспільної необхідності, багаторазово повторюються у практиці людського спілкування набувають самостійних форм, реалізуються у взаєминах людей і, таким чином, перетворюються в об'єкт людських потреб.

Задоволення потреб у гуманізованому спілкуванні неможливе без взаємодопомоги, взаємопідтримки,

взаєморозуміння, співчуття та співпереживання. Значний потенціал таких форм людської взаємодії закладений у традиціях українського народу, зокрема в традиціях поваги до старших, милосердя. Проте не менш важливим компонентом впливу традицій на особистість є оцінка взаємин людей. Моральне регулювання і моральна оцінка наявні у всіх видах людської діяльності, для моральної діяльності вони мають першочергове значення.

Моральні вимоги й оцінки дитина засвоює з перших років життя. Це виявляється у поведінці, є підвалиною подальшого розвитку особистості, дедалі складнішого. У цей час дитина залежить від оточення, від моральної досконалості рідних та близьких, від уваги вчителя, від ставлення до неї дорослих і однолітків. На те, як дитина засвоює моральні вимоги, впливають емоційні, естетичні фактори, а також фізичний стан організму, зумовлений як зовнішніми чинниками, так і індивідуальними особливостями.

Наші діти стикаються з багатоманітністю об'єктивних можливостей чинити так або інакше. Саме у національному духовному середовищі маємо шукати першооснови вибору моральних цінностей та усвідомленого їх засвоєння.

Кожен народ має свої, притаманні тільки йому риси, якості. У сукупності вони утворюють національний характер, або психологічний склад, менталітет. Вони знаходять вияв у національній культурі і традиціях народу. Зокрема в українському етносі яскраво виявляються специфічні особливості морального виховання: етика взаємин, уявлення про щастя, поняття про пристойність, про красиве й некрасиве, розуміння, що таке доброта, ввічливість, тактовність, стриманість.

У формуванні першооснов моральної культури неможливо не враховувати вплив національного характеру (він охоплює систему якостей не окремого індивіда, а великої групи – нації). Формується національний характер упродовж століть, вбираючи кращі риси представників нації під впливом історичних, релігійних та інших чинників. Характерними рисами українського національного характеру є щедрість, совісність, увага до інших, повага до людини, працелюбність, милосердя та ін. Ці якості й становлять змістову основу моральної культури.

Прилучення до українських національних традицій (бути чемним, милосердним, поважати старших) треба починати з вивчення культурних цінностей українського народу. Враховуючи вікові особливості дітей, будувати свою роботу так, щоб успадкування культурних цінностей молодшими школярами відбувалося за принципом – від близького до далекого. Тобто діти повинні виховуватися на найкращих традиціях сім'ї, свого роду, міста, краю, регіону, країни.

Зважаючи на складність і значущість сучасної освіти, її метою має стати моральне самоусвідомлення, виховання та розвиток духовних якостей. Кожній дитині необхідно прищепити, так би мовити, смак до духовного життя.

Література

1. Бех І.Д. Виховання особистості. Кн. 2. – К.: Либідь, 2003. – С. 137-141.
2. Бех І.Д. Вчинок у морально-духовному розвитку особистості // Поч. школа. – 2006. – №6. – С. 11-13.
3. Люблінська Г.О. Дитяча психологія. – К.: Вища школа, 1974. – С. 33.
4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1976-1977. – Т.5. – С. 404-405.

Л.Ю.Пузанова

СТРУКТУРНА МОДЕЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

В данной статье теоретически обосновывается структурная модель педагогической подготовки студентов к превентивной деятельности с учащимися начальной школы, конкретизируются структурные компоненты модели, реализация которых позитивно влияет на качество подготовки педагогических кадров.

In this article it is theoretically grounded the structure model of pedagogical raining the students' preventive activity with the pupils of the primary school and rended concrete its structure components of , realization of which positively gives influence on the quality of preparation of the pedagogical specialists.